

УДК 336.71.330.3

І. В. Краснова,
к. е. н., доцент, професор кафедри менеджменту банківської діяльності,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана", м. Київ

РОЛЬ ТА МІСЦЕ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

I. Krasnova,
Ph.D., associate professor, professor of management Banking, SHEE "Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman", m. Kyiv

THE ROLE AND PLACE OF THE BANKING SYSTEM IN ENSURING ECONOMIC GROWTH IN THE FINANCIAL INTEGRATION

Стаття присвячена проблемі визначення ролі банківської системи в забезпеченні економічного зростання. Особливу увагу приділено розгляду проблеми "банки-економіка" та характеристик структурних диспропорцій, що склалися в реальному секторі економіки, тому що без їх усвідомлення важко визначити шляхи розвитку банківської системи. Показано взаємозв'язок між фінансовим розвитком та економічним розвитком, що описується за допомогою кривої взаємозалежності між ними. В основі економічного зростання досягнення взаємодії інституційних змін та структурної трансформації в банківському секторі. Надано оцінку рівня концентрації в банківському секторі України за капіталом, активами та зобов'язаннями. Зроблено висновки про низькоконцентрований рівень банківського ринку. Проаналізовано структурно-функціональні особливості вітчизняного банківського сектору. Акцентовано увагу на необхідності формування та забезпечення довіри до банків, що дозволить підвищити фінансову глибину.

The article is devoted to the problem of defining the role of the banking system in ensuring economic growth. Special attention is paid to the problem "banks Economy", and characterization of structural imbalances prevailing in the real economy, because without understanding them difficult to identify ways of banking. The relationship between financial development and economic growth, which is described by the curve of interdependence between them. Underlying growth achievements interaction of institutional change and structural transformation in the banking sector. Courtesy assessment of concentration in the banking sector of Ukraine for capital assets and liabilities. It is concluded nyzkokontsentrovanyu level banking market. Analyzes the structural and functional features of the domestic banking sector. The attention to the need to develop and provide confidence in the banks, which will increase the financial depth.

Ключові слова: банки, реальний сектор економіки, фінансовий розвиток, фінансова глибина, дисбаланси, регулювання, концентрація.

Key words: banks, the real economy, financial development, financial depth, imbalances, regulation and concentration.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Надійна і ефективна банківська система сприяє економічному зростанню шляхом спрямування ресурсів для їх найбільш продуктивного використання і сприяє більш ефективному розподілу ресурсів. Сильна та потужна банківська система сприяє зростанню

за рахунок підвищення швидкості сукупних заощаджень і темпів приросту капіталовкладень, прискорення накопичення фізичного капіталу. Фінансовий розвиток також сприяє зростанню конкуренції за рахунок зміцнення і стимулювання інноваційної діяльності, які підтримують розвиток динамічної ефективності.

Таблиця 1. Динаміка ВВП та активів фінансових установ у 2008–2015 рр. (%)

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ВВП (млрд грн.)	948,1	913,3	1082,6	1316,6	1408,9	1454,9	1567,7	1979,5
активи банків (млрд грн.)	926,1	880,3	942,3	1054,3	1127,2	1278,1	1316,7	1252,3
активи фінансових установ небанківського типу (млрд грн.)	105,8	125,4	152,2	165,4	216,1	125,0	155,06	169,06
Темпи приросту:								
ВВП	31,5	-3,7	18,5	21,6	7,0	3,2	7,7	26,3
активів банків	54,5	-5,0	7,0	11,9	6,9	3,4	3,0	-4,9
активів фінансових установ небанківського типу	44,4	18,5	21,4	8,7	30,6	-42,2	24,0	9,0
Фінансова глибина (питома вага активів у ВВП)								
Банків	97,7	96,4	87,0	80,1	80,0	87,8	84,0	63,32
фінансових установ небанківського типу	11,1	13,7	14,1	12,6	15,3	8,6	9,9	8,5

Джерело: розраховано на основі [3; 4].

Згідно з Demircuc-Kunt і Левіна (2008) [1] загальне призначення банківської системи полягає в зниженні інформаційних та трансакційних витрат, що перешкоджають економічній діяльності. Відповідно, вони виділяють декілька каналів в межах яких фінансові інститути та ринки сприяють економічному зростанню. Це зокрема: 1) мобілізація і формування пулу заощаджень; 2) прийняття рішень про можливі інвестиційні проекти та розподіл капіталу; 3) полегшення обміну товарами та послугами; 4) моніторинг інвестицій і забезпечення корпоративного управління, після надання інвестицій; 5) сприяння трейдингу, диверсифікації і хеджуванню ризиків.

Ефективність фінансової системи відноситься до того, як фінансова система виконує п'ять основних функцій і фінансового розвитку відноситься до поліпшення

Кожна з цих функцій впливає на ефективність функціонування банківської системи, величину заощаджень та інвестицій, отже, і на економічне зростання. Процеси фінансової інтеграції, транснаціоналізації та концентрації капіталу призводять до фундаментальних інституційно-структурних зрушень в економіці країни. Оскільки ринкові реалії, політики, закони і нормативні акти помітно різняться в різних країнах, то в умовах інтеграції формування рівних прав доступу та єдиних правил може мати різні наслідки для розподілу ресурсів і добробуту в залежності від проблем в економіці.

Економіка та банківська системи є повністю інтегрованими, тобто взаємопов'язаними та взаємозалежними. Банки зокрема, а фінансова система в цілому, розвивається у рамках економіки у співвідношенні частини і цілого [2, с. 65]. Проте в сучасних умовах тренд фінансового ринку не корелює з трендом економіки як у національному, так і світовому масштабі. Спостерігаємо повну деформацію економічної ролі фінансового ринку як обслуговуючого сектору економіки, що руйнує економіку. У зруйнованій економіці банки також зруйновані, банківська система набуває властивостей, які не можна пояснити в межах наявних економічних теорій. Також однією з проблем є те, що Україна має низький рівень інвестиційної привабливості у іноземних інвесторів до українського бізнесу. Українські банки зацікавлені в кредитуванні реального сектору, але за умов, що склалися та в умовах недостатності обігових коштів, не можуть здійснювати такого роду діяльність відповідно до існуючого попиту на дані послуги. Структура вітчизняної економіки та її фінансова політика, що скла-

лися на сьогоднішній день, віддаляють Україну від досягнення "світлої мети" про європейське майбутнє настільки, що настав час обирати принципово інший шлях розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання визначення ролі банків та детермінант фінансової інтеграції, як передумови інноваційного розвитку економіки досліджували Багратян Г.А., Белінська Я.В., Васильєва Т.А., Вовчак О.Д., Геєць В.М., Дзюблюк О.В., Коваленко Ю.М., Козоріз М.А., Корнєєв В.В., Лукьяненко Д.Г., Савлук М.І., Школьник І.О. та інші вчені-економісти.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою написання статті є обґрунтування ролі банків у подоланні економічної кризи, переведення економіки на траєкторію економічного зростання та виявлення детермінант фінансової інтеграції на основі вивчення світового досвіду. Шукаючи справжні шляхи виходу з кризи, мусимо враховувати загальносвітові процеси у фінансово-банківській сфері.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Накопичені за останні два десятиріччя системні ризики економічної та фінансової структури в Україні, впливають на вартість обслуговування боргу та залучення ресурсу для реального сектору, як і на вартість виробничих ресурсів, яка була й залишатиметься високою. Наявність на ринку трансакційних витрат та інформаційної асиметрії ускладнює досягнення мети (економічне зростання), але вони мінімізуються за рахунок діяльності фінансових посередників. Практика управління активами засвідчує існування багатьох недостатньо вирішених проблем, що суттєво знижують потенціал фінансового ринку в забезпеченні економічного зростання, акумуляції ним грошових коштів з урахуванням прибутковості, ліквідності та безпечності. Характерною рисою вітчизняного фінансового сектору у посткризовий період стала позитивна динаміка активів, зокрема щодо попиту, фінансових установ, що корелювала з динамікою ВВП та одночасно засвідчувала високий рівень їхньої інтегрованості в економіку (табл. 1).

Як свідчать наведені дані, провідне місце на ринку фінансових послуг займають банки. У середньому за досліджуваний період їхня частка у ВВП становила по-

рядка 80% ВВП, у той час як небанківських фінансових установ — лише близько 11%. На сьогодні під впливом соціально-економічних та військово-політичних факторів змінилась ринкова кон'юнктура, фінансовий ринок перебуває в стані стагнації.

Про глибину фінансово-економічної кризи, що охопила Україну свідчать такі дані: п'ятий рік поспіль падають темпи приросту реального ВВП, експорту, імпорту, споживчі ціни за даними НБУ зросли за 2014 рік на 29,5%, курс гривні протягом останніх років є дуже волатильним. Невирішеною залишається проблема дефіциту фінансових ресурсів — кредитних та інвестиційних для задоволення відповідних потреб клієнтів банків. Такий дефіцит обмежує можливості економічного відтворення. Звідси залученість банків до кредитування економіки є вкрай низькою, особливо порівнюючи з досвідом інших країн, де показник фінансової глибини, показник участі банків у кредитуванні процесів економічного відтворення, є в сотні разів вищим. Емпірично зрозуміло, що для забезпечення зростаючого тренду фінансової глибини, потрібно щоб кредит зростав значно швидше, ніж номінальний ВВП.

Проте в Україні банківська статистика засвідчує значне зменшення обсягів кредитування. Додатково "кредитне стиснення" проявляється і в зменшенні обсягів випусків корпоративних облігацій. Банкоцентрична модель укладу фінансового ринку України поряд з іншими причинами мінімізує участь фондового ринку у мобілізації необхідних фінансових ресурсів. З початком виведення з ринку неплатоспроможних банків та з девальвацією національної валюти, попит на активи сконцентрувався в сегменті державних цінних паперів та на валютному ринку.

Для виявлення рівня впливу банківської діяльності на суспільно-економічний розвиток країни в міжнародній практиці використовується коефіцієнт проникнення банківських продуктів, який вимірюється обсягом банківських активів на душу населення. В країнах Західної Європи цей показник становить 150—600 тис. євро, а в країнах Східної Європи та в країнах, що розвиваються, — 10—30 тис. євро. В Україні значення показника доволі низьке — у 2013 році він становив 3,09 тис. євро, і протягом трьох років (порівняно з 2010 роком) зріс лише на 0,72 тис. євро. Протягом 2014 року цей показник знизився до 1,08 тис. євро.

Отже, сучасний, контрпродуктивний стан вітчизняної банківської системи негативно впливає на реальні суспільно-економічні відносини в країні. Банківська система знаходиться в умовах кредитного стиснення і, як наслідок, зазнає значних втрат як за обсягами активно-пасивних операцій, так і в частині звуження кола потенційних та наявних контакторів. За таких умов зростання різних ризиків, у тому числі пов'язаних з фінансовою інтеграцією, посилює невизначеність перспектив економічного розвитку.

У взаємодії банківського капіталу з реальним сектором вітчизняної економіки виділимо такі проблеми: обслуговування поточних проблем економіки (юридичних та фізичних осіб), зокрема задоволення платіжних потреб та потреб в обіговому капіталі; недостатність, навіть відмова, незацікавленість у довгостроковому кредитуванні інвестиційних потреб бізнесу (на довго-

строкові кредити інвестиційного характеру на кінець 2014 року припадає аж 1,9% від загального обсягу кредитів, наданих нефінансовим корпораціям вітчизняними банками); високі ризики для банківських установ; великий перелік кредитоспроможних підприємств тощо. Наявність цих проблем засвідчує, що банківська система фактично відмовилась від впливу на формування передумов економічного розвитку.

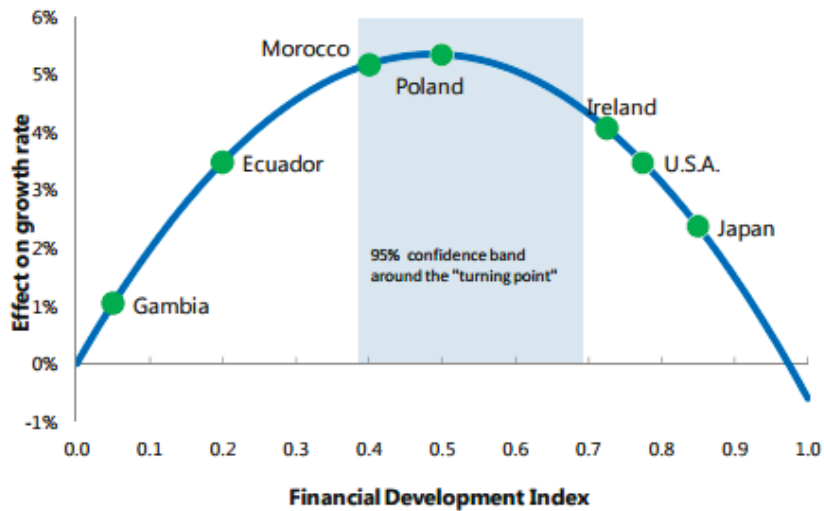
Але поглянемо на інший бік проблеми "банки-економіка", а саме невідповідність політики кредитування економічній динаміці. Виходячи з монетаристської концепції банківського регулювання циклічного розвитку економіки у фазі кризи, банки через активізацію кредитування впливають на збільшення платоспроможного попиту, тим самим сприяють виходу підприємств з кризи. У фазі спаду стискаючи кредитування банки знижують "градус перегріву" економіки. Отже, фактично мова йде про те, що політика банків залежить від циклічного розвитку економіки, яка формує потреби на кредитні ресурси. Проте для економіки України характерною є не стільки циклічна криза як структурна, яка проявляється в глибокій розбалансованості її параметрів, яка є довготривалою та продовжує поглиблюватися. За цих умов діяльність банків буде збитковою і неминуча значна кількість банкрутств.

Крім того, орієнтація України на інтеграцію до світового ринку капіталів потребує врахування впливу факторів глобального середовища, які проявляються, з одного боку, в динаміці основних макроекономічних показників, коливанні кон'юнктури світових ринків, варіативності державної економічної політики в умовах кризових явищ, а з іншого боку, у переході національних економічних систем до нового рівня інвестиційної активності та зміні домінуючих векторів стратегічної політики. В реальному секторі економіки України сформувались певні структурні дисбаланси, які в умовах глобалізації та інтеграції тільки поглиблюються в силу слабкості вітчизняної економіки, а саме:

— надмірний рівень відкритості економіки, імпортозалежність країни, що негативно позначається на банківській діяльності, створюючи кредитні ризики, підвищує вразливість національного господарства до глобальних економічних дисбалансів та тягне за собою тиск на валютний ринок. Зростаючий попит на іноземну валюту важко покрити в умовах скорочення експорту. Це вимагає девальвації гривні, що має негативні наслідки для банків (погіршення умов діяльності), бюджету (зростання витрат на обслуговування зовнішнього боргу), економіки (зростання інфляції), населення (скорочення динаміки заощаджень та купівельної спроможності);

— переважно сировинний характер експортованої продукції, з низькою часткою доданої вартості. До вищезазначених проблем слід додати обмеження можливості зростання рівня зайнятості, що звужує можливість та потреби у банківському кредитуванні. Низький рівень зайнятості — низькі доходи — бідне населення — обмеженість заощаджень — відсутність депозитів — дороговизна кредитів — обмеженість клієнтської бази банків.

З моменту кризи, а Україна перманентно, багато країн все частіше для забезпечення економічного зро-

Source: IMF staff estimates.

Рис. 1. Зв'язок між фінансовим розвитком та економічним зростанням

стання потребують структурних реформ як змін у базовій структурі економіці, так і в фінансовій системі. Структурні реформи відносяться до заходів, які спрямовані на підвищення продуктивності за рахунок посилення ефективності ринків і інституційних структур, або за рахунок усунення перешкод для ефективного розміщення ресурсів. Вони включають широкий набір самих різних заходів — від реформ у сфері банківського нагляду і законів, що регулюють права власності, до змін тарифних ставок або правил найму та звільнення. Адаптація країни до структурних змін в економіці має полягати у перегляді стратегії розвитку, орієнтованої на збільшення експорту і стимулювання економічного зростання, підкріпленого внутрішнім попитом як з боку приватного, так і з боку державного сектора.

Потенційна віддача різних типів реформ неоднакова для країн, з різними доходами — структурні реформи, які, як правило, більш ефективні в країнах з низькими доходами, та можуть не надавати такого ж впливу в країні, яка просунулася далі по кривій розвитку. Але структурні реформи як такі не є "чарівним рецептом" макроекономічного успіху.

Активна залученість (як одна з форм прояву фінансової інтеграції) країни до інтегрованого фінансово-економічного середовища і здатність підтримувати подальше проведення реформ мають вирішальне значення для забезпечення економічного зростання країни. Здатність підтримати реформи визначається фінансовим розвитком країни, який забезпечується в першу чергу банківською системою, а вона потребує інституційних змін та структурної трансформації. Останні дослідження фахівців МВФ показують, що в забезпеченні економічного зростання ці напрями відіграють важливу роль. Зв'язок між фінансовим розвитком та економічним зростанням описується кривою, що описує взаємозалежності та взаємодію між ними у колоколообразній формі (рис. 1).

При побудові кривої було враховано дію ендогенних кризових факторів, а також інші стандартні детермінанти зростання такі, як дохід на душу населення, освіту, відкритість торгівлі, потоки прямих іноземних інвестицій, інфляція, і урядові витрати. На основі вибірки з 128 країн за 1980—2013 було доведено, що фінансо-

вий розвиток дійсно сприяє економічному зростанню, але ефект послаблюється на більш високих рівнях його розвитку, і в кінцевому підсумку ефект впливу фінансового розвитку може стати негативним. Залежно від того, на якому етапі фінансового розвитку знаходиться країна вона буде розташовуватися на цій приблизній кривій. Слід підкреслити, що широка смуга навколо "точки повороту" (біфуркації) відображає зміну фундаментальних і інституційних умов в країні. З упевненістю 95 відсотків, можна стверджувати, що точка, в якій незначний вплив фінансів на економічне зростання стає істотно негативним, становить близько 0,7.

Концептуально, існує кілька каналів, через які високі рівні фінансового розвитку можуть негативно впливати на економічне зростання. Одним з аргументів на підтвердження цієї тези є те, що занадто багато фінансових ресурсів збільшує частоту і амплітуду підйомів-спадів у країні, в кінцевому рахунку, в гіршому становищі щодо забезпечення економічного зростання опиняються країни з більш низьким рівнем реального ВВП. Іншим аргументом є те, що занадто багато фінансів веде до нецільового використання ресурсів і людського капіталу, та перерозподілу капіталу від виробничих секторів до фінансового сектору. Відбувається фінансiалiзацiя економіки з деформацією економічної ролі фінансового ринку. Ще одним аргументом є також твердження про моральний ризик, коли дуже великий банківський сектор займає основну частку в доходах за рахунок розвитку спекулятивних операцій, що призводять до нерационального використання ресурсів. Однак визначити одну конкретну точку "занадто багато фінансів", що була б справедливо для всіх країн неможливо. Форма дзвінка і локація на кривій можуть відрізнятися в різних країнах залежно від таких характеристик, як рівень фінансової стійкості банків та якість регулювання та нагляду за банками.

Іншими словами, країна праворуч від середнього рівня "занадто багато фінансів" має підвищені вимоги регулювання та нагляду, які на цьому етапі, можуть негативно впливати на економічний розвиток, навіть при інституційно та функціонально розвинутій банківській системі. І навпаки, зліва від виділеного діапазону розташовуються країни, що значну увагу приділяють роз-

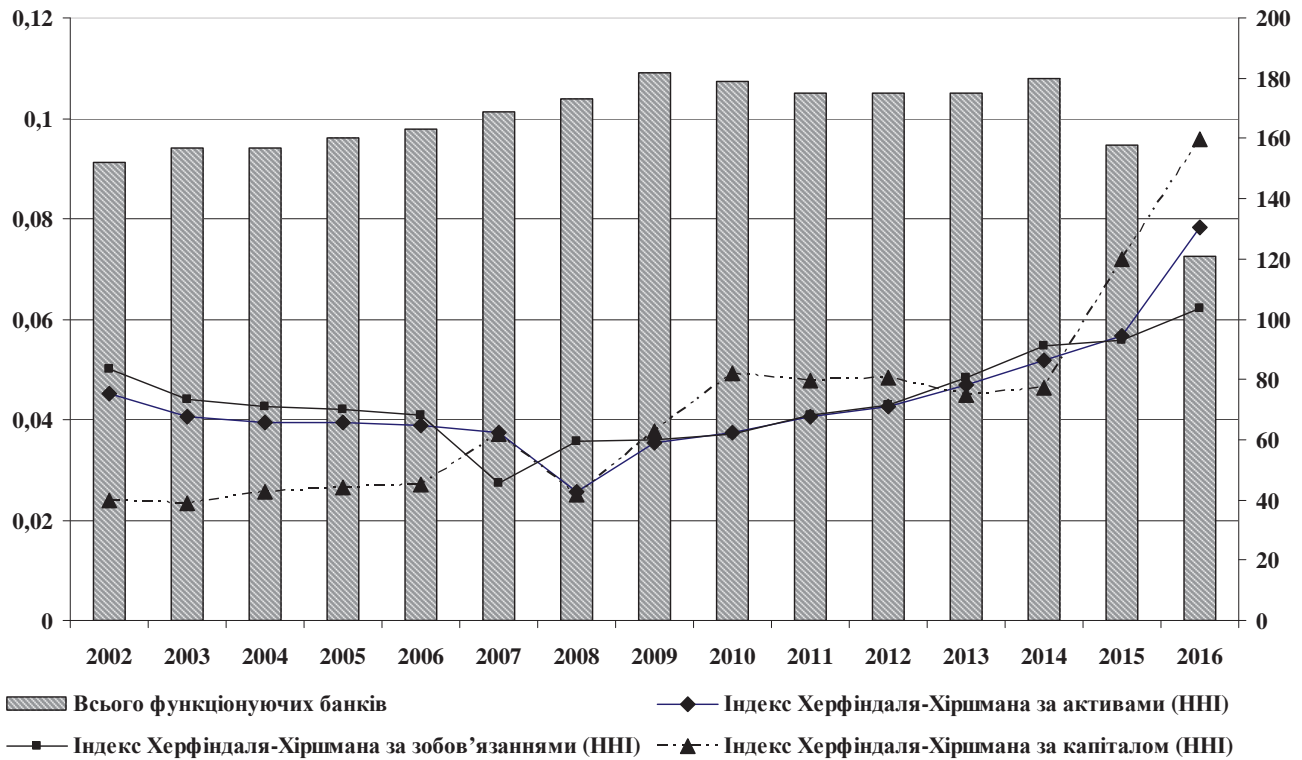

Рис. 2. Динаміка індексу Херфіндаля-Хіршмана (ННІ) за капіталом, активами та зобов'язаннями в банківській системі України

Джерело: побудовано автором за даними НБУ [3].

витку інституціональній базі банківській системі. І тоді ці країни можливо, навіть при слабких інститутах вже досягли свого максимуму економічного розвитку. Доведено, що знаходження індексу фінансового розвитку в межах від 0,45 до 0,7 (з 95-відсотковою ймовірністю) банківська система здатна генерувати найбільшу кумулятивну прибутковість зростання (тобто рухаючись від 0 до growthmaximizing точка) в діапазоні 4—5½ процентних пунктів, тримаючи інші детермінанти зростання на постійному рівні.

Отже, загальний висновок такий: фінансовий розвиток буде сприяти економічному зростанні при досягненні оптимального співвідношення між рівнем розвитку фінансових інститутів та рівнем регулятивної та монетарної політики центрального банку. І перша і друга вимога мають бути адекватними рівню розвитку реального сектора економіки. Інтегруючих до єдиного фінансового простору ми маємо не просто копіювати уніфіковані вимоги, наприклад до капіталу, або управління ризиками, а зважати на реальні можливості інвесторів.

Однією з проблем є рівень розвитку банківського сектору, що представляє напрям зліва від кривої зростання — інституційно-структурні трансформації.

Для характеристики використаємо структурні узагальнюючі показники концентрації банківського сектору України на основі аналізу динаміки індексу Херфіндаля-Хіршмана (ННІ), індексу концентрації 3-х, 5-ти та 10-ти найбільших банків (CRn), загального індексу галузевої концентрації (CCI), індексу Холла-Тідемана (НТ) за активами, зобов'язаннями, капіталом, депозитами та кредитами за період 2004—2015 рр. Аналіз динаміки індексу Херфіндаля-Хіршмана (ННІ) показав, що в цілому вітчизняний банківський сектор є низькоконцентро-

ваним, оскільки значення індексу не перевищує 0,10 (або 1000) протягом всього періоду (<0,1 — незначна концентрація ринку; від 0,1 до 0,18 — середня концентрація ринку; >0,18 — висока концентрація ринку) (рис. 2). Це обумовлено порівняно великою кількістю банків, низьким рівнем їхньої капіталізації, функціональною слабкістю та нерівномірністю розподілу ринкових часток, що робить вітчизняний банківський сектор вразливим до внутрішніх і зовнішніх загроз та ризиків. Невисокий рівень конкуренції в банківському секторі України не створює ринкових стимулів для інтенсивного розвитку банків, оптимізації витрат та підвищення якості банківського обслуговування, а отже, гальмує розвиток банківської системи.

За результатами аналізу загального індексу галузевої концентрації (CCI), індексу Холла-Тідемана (НТ) за активами, зобов'язаннями, капіталом, депозитами та кредитами виявлено тенденцію до вирівнювання рівнів концентрації на окремих сегментах банківського ринку. Так, за власним капіталом банківський ринок є низькоконцентрованим, значення індексу ННІ зростає номінально під впливом законодавчих вимог та підтримки з боку держави. За активами та кредитами банківський сектор є локально-орієнтованим ринком вільної конкуренції. Найбільш концентрованим та динамічно зростаючим є ринок депозитів, особливо в сегменті великих банків. У цілому зростання рівня концентрації відбувається виключно за рахунок зменшення кількості банків, без централізації та консолідації, що в цілому є негативним явищем.

Важливими учасниками банківської системи, що акумулюють значні обсяги коштів населення, виступають основними гравцями на кредитному ринку та у

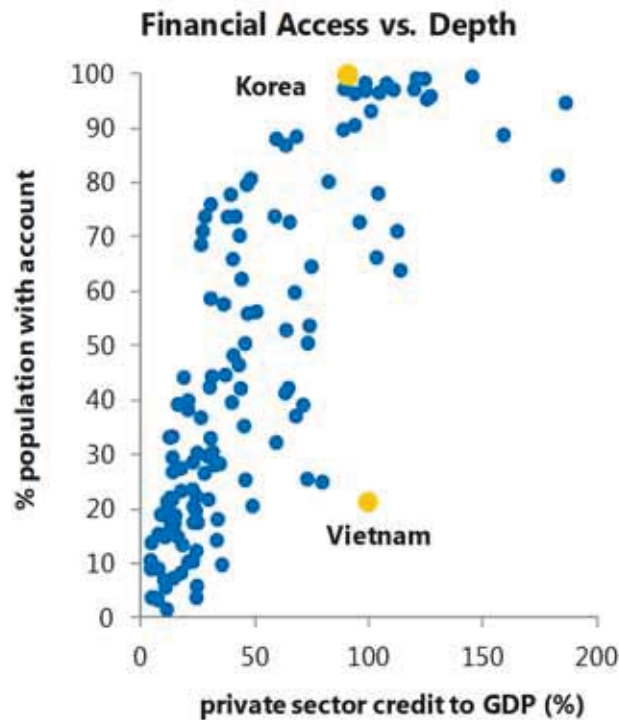

Рис. 3. Банківський кредит як помилкова міра фінансової глибини та доступності

міжбанківських розрахунках, є великі банки, вплив яких на динаміку розвитку ринку посилюється. На 16 великих банків припадає 89,3% сукупного кредитного портфеля, позитивну динаміку мають і вклади клієнтів та кошти банків. Можна говорити про нарощення взаємопов'язаності між цими банками та іншими банками, що підвищує ймовірність реалізації системного ризику.

Рівень концентрації впливає на інституційно-структурні зрушення в банківському секторі та зміну бізнес-стратегії банків. У вітчизняному банківському секторі на етапі посткризової трансформації сформувались певні інституційно-структурні угруповання: системний центр, напівпериферія та периферія. Банки, які належать до системного центру, формують ядро вітчизняного банківського сектору, вони є лідерами банківського ринку, на них орієнтуються вкладники, вони акумулюють та перерозподіляють найбільшу частку грошових потоків. Системний центр включає банки, на які припадає більше 50% активів банківської системи. Особливістю складу лідерів є вагома частка державних банків, які активно зміцнюють свої ринкові позиції за підтримки держави. Вважаємо, що на сьогодні підтримка позицій державних банків на різних сегментах фінансового ринку є вкрай важливим напрямом стабілізації банківської системи. Державні банки мають бути обов'язково представлені у структурі вітчизняної банківської системи, економічно доцільною є їх частка близько 20—25% від сукупних активів банківського сектору.

До напівпериферії належать банки, які більшу частину активів вкладають у кредитування малого та середнього бізнесу, споживче кредитування. Ці банки тривалий час наражаються на високі ризики структурних дисбалансів. Периферію представляють кептивні банки (банки, які обслуговують компанії, пов'язані з власниками банку або фінансово залежні від власників банку).

Не сприятиме формуванню ефективної структури вітчизняного банківського сектору посилення концент-

рації банківського капіталу за рахунок підтримки вузького кола великих банків. Негативними наслідками такої політики є стиснення та монополізація ринку, ускладнення доступу до ринків для населення і малого та середнього бізнесу, погіршення якості обслуговування. Отже, радикальне підвищення бар'єрів входження на банківський ринок негативно вплине на потенційні можливості якісних зрушень у розвитку економіки.

Концентрація капіталу виправдана, якщо рівень економічної ефективності банківської діяльності підвищується на стільки, щоб компенсувати негативні наслідки монополізації ринку. Монополізація ринку визначається ступенем контролю над цінами. З метою мінімізації деструктивного впливу монополізації банківського ринку виникає питання наявності системи державного регулювання монопольних процесів і контролю конкурентних ринкових відносин. Власне мов йде про іншу сторону кривої фінансовий розвиток Vs економічне зростання.

І тут ми переходимо до такої складової, як регулювання, яке відіграє важливу роль у синергії фінансового розвитку та економічного зростання. Тільки за рахунок нарощення кредитів важко досягти економічного зростання.

Попит на кредити в різних країнах варіюється в залежності від рівня їх економічного, фінансового та інституційного розвитку. Основними факторами цієї неоднорідності попиту в різних країнах є: відмінності у фінансовій глибині; доступність фінансових послуг; використання ринків капіталу; ефективність та обсяги фінансування вітчизняних банків; рівень незалежності центрального банку; ступінь інтеграції наглядку, а також досвід фінансової кризи.

Корея і В'єтнам мають схожі значення банківської глибини за показником приватні обсяги кредитів по відношенню до ВВП. Проте вони відрізняються великою кількістю та з точки зору доступності. Використання

банківських рахунків є практично універсальним в Кореї, але у В'єтнамі тільки одна чверть населення користується банківськими послугами [5]. Отже, важливим є з'ясування зв'язку між кредитним попитом і доходом (як індикатор ВВП) і ціною (як індикатор дефлятор ВВП). За результатами узагальнення світового досвіду щодо нарощення показника фінансової глибини можемо зробити висновок, що збільшення ВВП на один відсоток або зниження дефлятора ВВП на один відсоток сприяє збільшенню попиту на кредит, за умови, що населення має рахунок у банку.

Україна безумовно переживає кризу довіри. Проблема довіри до банківського сектору виходить за межі окремих банків, формується, в першу чергу, в банківському середовищі та на фінансовому ринку в цілому. Вона проявляється на всіх рівнях: суспільному, інституційному, організаційному, особистому. Важливу роль відіграє політика центрального банку щодо забезпечення стабільності банківської системи, здатної протистояти зовнішнім та внутрішнім шокам. Ті заходи, які вживає на сьогоднішній день НБУ, впливають на зсув на кривій розвитку донизу справа, тим самим віддаляючи від економічного зростання. Потрібні додаткові зусилля щодо підвищення довіри до монетарної політики НБУ, розуміння особливостей валютно-курсової політики, а також щодо роз'яснення сутності цілей, завдань, заходів та інструментів монетарного регулювання. У сукупності засобів монетарної політики варто посилити роль облікової ставки як орієнтира ціни на гроші. Крім того, за допомогою встановлення основних нормативів регулювання діяльності банківських установ, провадження нагляду та контролю за комерційною діяльністю банків, центробанк, відповідним чином, обмежує або розширює кредитні вкладення комерційних банків у реальний сектор економіки [6].

Регулятивний вплив державних інституцій (центрального банку, уряду та інших структур) був і залишається визначальним для стабілізації банківської системи та забезпечення економічного зростання. Важливим напрямом діяльності має бути забезпечення фінансової стабільності та розвиток макропруденційного регулювання, що концентруватиме увагу на системних ризиках, вплив яких посилюватиметься на шляху розвитку інтеграційних процесів. Проте найвагомішим засобом утримання фінансової стабільності є відновлення та збереження довіри населення до банківської системи.

ВИСНОВОК

Таким чином, можна припустити, що настає новий етап в еволюції фінансового ринку, для якого буде характерно посилення державного регулювання з метою забезпечення довіри вкладників до банків та коригування дисбалансів, що сформувались на ринку в сучасних умовах. Досягти стабілізації банківської системи та економічного зростання в Україні можна в межах структурно-функціональних трансформацій фінансового посередництва, змін монетарної, валютно-курсової та регулятивної політики, які, у свою чергу, обумовлюються процесами розвитку не тільки національного фінансового ринку, але, і навіть у більшому ступені, процесами на зовнішніх фінансових ринках.

Література:

1. Demircuc-Kunt, A., and R. Levine. 2008. Finance, Financial Sector Policies, and Long-Run Growth. Policy Research Working Paper WPS4469, The World Bank, Washington, DC. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/28277/economics-wp233.pdf>

2. Корнєєв В.В. Особливості і нові можливості розвитку банківської системи України / В.В. Корнєєв / Криза банківської системи: причини і шляхи виходу // Матеріали Науково-практичної конференції, м. Київ, 10 червня 2015 року / Асоціація українських банків: Університет банківської справи НБУ (м. Київ); відп. ред. С.М. Аржевітин. — К.: УБС НБУ, 2015. — 143 с. — С. 65—67.

3. Офіційний сайт Національного банку України — Банківська статистика [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

4. Статистичні матеріали Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/>

5. Sahay та інші. 2015. Переосмысление углубления финансовых рынков: стабильность и рост на развивающихся рынках [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ifmr.co.in/blog/2015/08/07/measures-of-financial-depth-and-their-limitations/#_ftn6

6. Ведернікова С.В. Формування механізму фінансової взаємодії банків та підприємств [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3743>

References:

1. Demircuc-Kunt, A. and Levine, R. (2008), "Financial Sector Policies, and Long-Run Growth", Policy Research Working Paper WPS4469, The World Bank, Washington, DC, available at: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/28277/economics-wp233.pdf> (Accessed 10 Oct 2016).

2. Kornieiev, V.V. (2015), "Features and opportunities of the banking system of Ukraine", Kryza bankivsk'koi systemy: prychny i shliakhy vykhodu, Materialy naukovopraktychnoi konferentsii [Proceedings of the scientific practical conference], Universytet bankivsk'koi spravy NBU, Kyiv, Ukraine, 10 June, pp. 65—67.

3. National Bank of Ukraine (2016), "Banking statistics", available at: <https://www.bank.gov.ua/> (Accessed 10 Oct 2016).

4. National Commission for State Regulation of Financial Services Markets (2016), "Statistical materials", available at: <http://www.dfp.gov.ua/> (Accessed 10 Oct 2016).

5. IFMR (2015), "Rethinking the deepening of financial markets: stability and growth in emerging markets", available at: http://www.ifmr.co.in/blog/2015/08/07/measures-of-financial-depth-and-their-limitations/#_ftn6 (Accessed 10 Oct 2016).

6. Vedernikova, S. V. (2015), "Formation mechanism of interaction between banks and financial companies", Efektivna ekonomika, vol.1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3743> (Accessed 10 Oct 2016).

Стаття надійшла до редакції 04.11.2016 р.